

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นพื้นฐานในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรรมการไม่ส่งงาน และการบ้านรายวิชา หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม (รหัสวิชา 2000 -1501) ของนักเรียนระดับชั้นปวช.1 วิทยาลัยเทคนิค ตรัง ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับของพฤติกรรม
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบ้าน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

ความหมายพฤติกรรม

พฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับ สิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่ สังเกตได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มา กระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการทางกายภาพ เช่น ความหิว ความกระหาย สิ่งเร้าภายในนี้มีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นเด็กให้แสดงพฤติกรรม และเมื่อเด็ก เหล่านี้โตขึ้นในสังคม สิ่งเร้าใจภายในจะลดความสำคัญลง สิ่งเร้าภายนอกทางสังคมที่เด็กได้รับรู้ใน สังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าในการกำหนดว่า บุคคลควรจะ แสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อผู้อื่น สิ่งเร้า ภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง 5 คือ หู ตา คอ จมูก การสัมผัสสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลที่จะจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจที่เรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ การ เสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่พอใจทำให้บุคคลมีการแสดง พฤติกรรมเพิ่มขึ้น เช่น คำชมเชย การยอมรับของเพื่อน ส่วนการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่ไม่พอใจหรือไม่พึงปรารถนานำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ให้น้อยลง เช่น การลงโทษเด็กเมื่อลักขโมย การปรับเงินเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” ไว้หลายประการซึ่งมีทั้งที่คล้ายกันหรือแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

โสภกา ชูพิกุลชัย (2521 : 82) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระทำหรือกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตกระทำลงไปหรือแสดงออกด้วยกิริยา ความคิด เช่น การกิน การนอน การ เดินการพูด แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น เป็นต้น สิ่งที่ได้แสดงออกมานั้น สามารถสังเกต และ ใช้เครื่องมือทดสอบได้

ชูดา จิตพิทักษ์ (2525 : 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลไม่เฉพาะแสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลสังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง เช่น คุณค่า ที่เขายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ ทัศนคติหรือเจตคติที่เขามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น ความเชื่อ ทัศนคติ และสภาพจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลที่กำหนดพฤติกรรม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526 : 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตได้ หรือได้ยิน อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกหรือ การตอบสนองนั้น จะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกาย

สุดาวรรณ ชันธมิตร (2538 : 56) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว หรือมีการตรึงตรองมาอย่างดีแล้ว โดยมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติเป็นตัวก่อให้เกิดแสดงออกมาโดยที่บุคคลอื่นที่อยู่รอบ ๆ จะสังเกตการณ์กระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือทดสอบวัดได้

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงออกของบุคคลที่กระทำตอบสนองสิ่งกระตุ้นซึ่งการกระทำที่แสดงออกมานั้นมีทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมหรือการแสดงออกนั้นสามารถวัดได้ ทั้งนี้เป็นการแสดงออกที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้

องค์ประกอบของพฤติกรรม

Cronbach (อ้างอิงใน สุดาวรรณ ชันธมิตร. 2538 : 11) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรมที่คนต้องทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นของกิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานานจึงจะสามารถบรรลุผลสมความต้องการหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันและมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อนและสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ หรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่างความต้องการบางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของเขา

3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไปเขาจะต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีที่คาดว่าจะได้ความพอใจมากที่สุด

5. ตอบสนอง (Response) เป็นพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการโดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจจะตามที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหมาย (Contradict) ได้

7. ปฏิกริยาต่อความคาดหวัง หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ ก็กล่าวได้ว่า เขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์

จากความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการแสดงของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นจะต้องมีสิ่งที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ดังนั้น ควรเข้าใจถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ดังต่อไปนี้

ซูดา จิตพิทักษ์ (อ้างอิงจาก สุดาวรรณ. 2538 : 13) กล่าวว่า สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มีหลายประการ ซึ่งอาจจะแยกได้ 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัว ได้แก่ ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริงซึ่งไม่จำเป็นจะต้องถูกหรือผิดเสมอไป ความเชื่ออาจมาจากการเห็น การบอกเล่า การอ่าน รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง

2. กระบวนการอื่น ๆ ทางสังคม ได้แก่ สิ่งที่กระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ลักษณะนิสัยของบุคคล คือ ความเชื่อ ทศนคติ บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็จริง แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม

สุชา จันทร์อม (2536 : 86) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มีดังนี้

1. ความเชื่อ คือ การที่บุคคลยอมรับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งความคิดของเราอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ ความเชื่อเป็นสิ่งที่หักห้ามได้ยาก และมีอิทธิพลต่อบุคคลมาก บุคคลใดมีความเชื่ออย่างใด ก็จะมีพฤติกรรมเป็นไปตามความเชื่อของเขา

2. ค่านิยม เป็นเครื่องชี้วัดแนวปฏิบัติของบุคคลว่าอะไรเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต ค่านิยมอาจมาจากการอ่าน คำบอกเล่าหรือคิดเองก็ได้

3. บุคลิกภาพ เป็นลักษณะของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น

4. สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรมนี้จะเป็นอะไรก็ได้ เช่น ความสวย ความหิว อาหาร ฯลฯ สิ่งที่มากระตุ้นพฤติกรรมอย่างหนึ่งก็อาจมีพลังกระตุ้นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน

5. ทศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล ทศนคติ

จึงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่บุคคลได้รับ

6. สถานการณ์ หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือสถานะที่บุคคลกำลังจะมี
พฤติกรรม

โดยสรุป พฤติกรรมเกิดจากการแสดงออกทางความรู้สึก อารมณ์ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อ หรือการเลียนแบบ ที่แสดงออกทั้งมองเห็นและไม่สามารถมองเห็นได้ พฤติกรรมนอกจากนั้นแล้วสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ คือ ลักษณะนิสัยส่วนตัว และ กระบวนการอื่นของสังคม เป็นสำคัญ

ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมกรเรียน

1. ความหมายของพฤติกรรมกรเรียน

สมพร สุทัศน์ีย์ (2541 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและนิสัยต่าง ๆ อันเนื่องมาจากประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และความคาดหวังต่าง ๆ

จินตนา สุขมาก (2536 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรม อันเนื่องมาจากบุคคลได้มีประสบการณ์ ในขณะที่บุคคลนั้นมีสติสัมปชัญญะอันสมบูรณ์ แต่บางครั้งอาจเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวก็ได้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Hilgard. 1975 : 194) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม โดยการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายได้ว่า การเรียนรู้หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามสูงสุด และวิธีการเรียนเป็นวิธีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้านการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน

2. องค์ประกอบของการเรียน

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530 : 481 - 482) สรุปว่า “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 เป็นอย่างน้อย ได้แก่ แรงขับ สิ่งเร้า การตอบสนอง และส่งเสริมแรง”

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 42) กล่าวว่า “องค์ประกอบของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียน ลักษณะการเรียน และประสบการณ์เดิม”

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการเรียนรู้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านตัวผู้เรียน เช่น สติปัญญา สุขภาพร่างกาย จิตใจ ลักษณะวิธีการสอน ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ครูสอน และความมานะพยายามในการเรียน นอกจากองค์ประกอบเหล่านี้ ผู้เรียนควรจะต้องได้รับการแนะแนวเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเรียนที่ได้อย่างถูกต้อง เพื่อความสำเร็จในการเรียน

3. พฤติกรรมการเรียนและวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

วอลตัน (ฉันทนา กล่อมจิต, กอบพร อินทรตั้ง และวิลาวัลย์ จตุรธำรง. 2540 : อ้างอิงมาจาก Walton Paul. 1974) ได้กล่าวถึงนักศึกษาที่มีประสบความสำเร็จในการเรียนมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีเป้าหมายในการศึกษา
2. ระลึกอยู่เสมอว่าการศึกษาในสถาบันเป็นโอกาสเฉพาะ สำหรับพัฒนาทางสติปัญญาและใช้โอกาสนี้ให้เกิดประโยชน์
3. มีทักษะการเรียนที่ดี
4. มีความพากเพียรพยายามเพื่อความสำเร็จและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วย

1. การรู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
2. การฝึกให้มีทักษะในการอ่าน
3. การฟังและจดจำคำบรรยาย
4. การหาความรู้เพิ่มเติม
5. การเตรียมตัวสอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเรียนที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองและค้นพบข้อความด้วยตนเอง แต่พึงการมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งอาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ อาทิ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดและกระบวนการต่าง ๆ ทักษะการจัดการ และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานเป็นทีม เป็นต้น นอกจากนี้การเรียนรู้อันดีจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีระบบ การทำกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง มีความรู้ความเข้าใจ ลึกซึ้งและอยู่คงทน จึงจะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการแก้ไขสถานการณ์ที่หลากหลายได้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบ้าน

ความหมายของการบ้าน

กู๊ด (Good, 1973 : 224) กล่าวว่า การบ้าน หมายถึง งานที่ครูมอบหมายให้นักเรียนกลับไปทำที่บ้าน เพื่อทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว และเป็นการฝึกทักษะ การใช้กฎ หรือสูตรต่างๆที่เรียนไปแล้ว

จินตนา ไบกาชุยี่ (2531 : 40) กล่าวถึงการบ้านไว้ว่า หมายถึง สิ่งจำเป็นที่เด็กทุกชั้นจะต้องปฏิบัติ ทำให้เด็กรู้จักวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง แบ่งเวลาเป็น และรู้จักเรียนด้วยตนเอง

เพื่อให้นักเรียนได้คิด ค้นคว้า ทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว เพื่อฝึกทักษะหรือเตรียมสู่วิชาเรียนใหม่ตลอดจนเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2) กล่าวถึงการบ้านไว้ว่า การบ้าน หมายถึง กิจกรรมที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำนอกเวลาเรียน ตามข้อกำหนดที่ตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนหรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนคิดขึ้นเองโดยความเห็นชอบของครู

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบ้าน หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้นักเรียนได้ทำนอกเวลาเรียนเพื่อเป็นการฝึกทักษะ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและใช้ว่างให้เกิดประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการบ้าน

สแตรง (Strang , 1960 อ้างถึงใน สุขดี ตั้งทรงสวัสดิ์. 2533 : 9) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการมอบหมายการบ้านไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายาม ความคิดริเริ่ม ความเป็นอิสระ มีโอกาสใช้ความคิดของตนเอง
2. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างจากการเรียนในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์
3. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนโดยทำกิจกรรม
4. สนับสนุนการเรียนรู้โดยมีการเตรียมตัวฝึกปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 3) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบ้านไว้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์จากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว
2. เพื่อให้รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
3. เพื่อให้รู้จักตนเองเกี่ยวกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจและข้อบกพร่องในการเรียนวิชานั้น ๆ
4. เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในสิ่งที่เรียนรู้และทำให้กล้าตัดสินใจ
5. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
6. เพื่อให้มีวินัยรักการทำงาน มีความรับผิดชอบและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
7. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือสังคมและทำงานเป็นหมู่คณะได้
8. เพื่อให้ครูและผู้ปกครองสามารถสนับสนุน และช่วยเหลือในข้อบกพร่องต่างๆ ของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนการสอนได้

ประเภทของการบ้าน

สำออง สีหาพงษ์ (2531 : 43 - 47) แบ่งการบ้านออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ภาคความรู้ คือ การบ้านที่เป็นเรื่องทักษะ ความรู้ ความคิด เช่น การศึกษาค้นคว้า ทำรายงาน การหาข่าว ทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การเติมคำ การอ่านหนังสือเพิ่มเติม
2. ภาคปฏิบัติ คือ การบ้านที่ทำด้วยมือเพื่อก่อให้เกิดความชำนาญและประสบการณ์ เช่น การทำกระบวยตักน้ำ การจัดนิทรรศการ การตอนกิ่งไม้ การทดลองต่างๆ เป็นต้น

3. ประเภทให้ประโยชน์สาธารณะ เช่น การช่วยงานโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 4) ได้แบ่งประเภทของการบ้านไว้ดังนี้

1. ประเภทเสริมความรู้ เช่น การศึกษาค้นคว้า การศึกษานอกสถานที่ การทำรายงาน และการทำแบบฝึกหัด เป็นต้น

2. ประเภทเสริมการปฏิบัติ เช่น การทำชิ้นงาน การฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และการจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

3. ประเภทให้ประโยชน์สาธารณะ เช่น การช่วยงานโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

ลักษณะของการบ้าน

การบ้านเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และทัศนคติของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูในการจัดการบ้านที่ดีให้นักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 5 – 6) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของการบ้านไว้ดังนี้

1. ตรงตามหลักการ จุดหมาย และจุดประสงค์ของหลักสูตร
2. สัมพันธ์และสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา และแผนการเรียนการสอน
3. ชัดเจน ไม่มากและยากเกินไป สอดคล้องกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียน
4. ยั่วยุและท้าทายความถนัด ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน
5. ส่งเสริมและพัฒนาการ ด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของนักเรียน
6. ใช้เวลาพอเหมาะกับวัยและความสามารถของนักเรียน

หลักการสำคัญในการมอบหมายการบ้าน

หลักในการให้การบ้านได้ประมวผลจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่มีความสอดคล้องกัน กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 6) สรุปได้ดังนี้

1. ต้องจัดให้สัมพันธ์สอดคล้องกับรายวิชา กลุ่มวิชา และแผนการเรียนการสอน
2. ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. ต้องจัดให้สอดคล้องกับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน มีความยากง่ายและปริมาณพอเหมาะกับความสามารถและเวลาของนักเรียน

4. ต้องไม่เพิ่มภาระให้ผู้ปกครองมากเกินไป
5. ต้องเป็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน
6. ต้องสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของนักเรียนและชุมชน
7. ควรสอนความสามารถเบื้องต้นที่เด็กจำเป็นต้องใช้ในการทำการบ้าน เพราะเมื่อนักเรียนทำการบ้านถูกจะก่อให้เกิดความชื่นชมตนเอง ครูจึงควรให้การบ้านที่ช่วยให้กำลังใจแก่นักเรียนมากกว่าเป็นการจู่จึ่งให้เกิดความล้มเหลวในการเรียน

8. ควรให้อย่างสม่ำเสมอ ให้แต่น้อยๆ และบ่อยๆ อย่างต่อเนื่อง การทำทุกครั้งให้เด็กประสบความสำเร็จเสมอ คือทำแล้วได้เครื่องหมายถูกมากกว่าผิด เพราะถือว่าการฝึกฝนในปริมาณ

ที่พอดีกับเวลาก่อให้เกิดผลดี การฝึกมากเกินไปจะให้ผลเสียมากกว่า เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย หลีกเลียง หรือทำแบบขอไปที

9. ให้การบ้านหลายๆ แบบ เพราะคนเราชอบความแปลกใหม่ จึงไม่ควรให้การบ้านลักษณะเดียวกันตลอดปี

10. เมื่อให้การบ้านแล้วครูต้องกำหนดวันส่ง พร้อมทั้งจะต้องตรวจการบ้านและติดตามผลอย่างใกล้ชิดว่านักเรียนยังบกพร่องในเรื่องใด ตรงไหนควรช่วยเหลือเป็นรายบุคคลหรือช่วยเป็นกลุ่ม

ประโยชน์ของการบ้าน

การบ้านมีประโยชน์หลายประการดังนี้คือ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2539 : 9)

ก. ต่อนักเรียน

1. ได้พัฒนาแนวคิดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
2. ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ปลุกนิสัยให้รักเด็กและพยายามค้นคว้าหาความรู้ และความก้าวหน้ามาสู่ตนเอง
3. ได้สำรวจและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจ
4. ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการสร้างนิสัยที่ดีให้กับนักเรียน
5. ปลุกฝังความมีระเบียบ ความรับผิดชอบและความเสียสละ รู้จักแบ่งเวลาเพื่อพัฒนาตนเอง รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร ลำดับกิจกรรมก่อนหลัง วางแผนงานเป็นไปในแต่ละวัน

ข. ต่อผู้ปกครอง

1. ลดความวิตกกังวลในเรื่องความประพฤติของบุตรหลาน
2. ทราบพัฒนาการและข้อบกพร่องทางการเรียนของบุตรหลาน
3. เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

ค. ต่อครูผู้สอน

1. ช่วยเสริมให้แผนการสอนของครูเป็นระบบและครบถ้วน
2. เป็นเครื่องมือช่วยจำแนกความแตกต่างของนักเรียนเพื่อกำหนดวิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน
3. ทราบผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อควรคำนึงในการมอบหมายการบ้าน

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 13) ได้กล่าวว่า ในการมอบหมายการบ้าน อาจจะประสบปัญหาต่างๆ เช่น ขาดการประสานงานระหว่างครู การบ้านยาก มากหรือน้อยเกินไป นักเรียนเกิดความวิตกกังวล เบื่อหน่ายการเรียนและหนีเรียน ทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อน และขาดแหล่งศึกษาค้นคว้า เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว ในการมอบหมายการบ้าน โรงเรียนและครูควรคำนึงถึงแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ควรหลีกเลี่ยงการใช้การบ้านเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน
2. ควรกำหนดปริมาณ ความยากง่ายให้พอเหมาะกับสภาพและพื้นฐานของนักเรียนโดยไม่จำเป็นต้องให้เท่ากันทุกคนและต้องชัดเจน

3. ควรหลีกเลี่ยงการใช้การบ้านเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการสอนไม่จบหลักสูตร
4. ควรอำนวยความสะดวกและเตรียมการล่วงหน้าสำหรับการบ้านที่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์
5. ควรจูงใจให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการบ้าน
6. ควรสร้างเสริมการบ้านให้มีลักษณะย่อย และทำท้ายความถนัดความสามารถและความสนใจของนักเรียน

7. ควรมอบหมายการบ้านหลายรูปแบบและไม่ซ้ำซาก
8. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำการบ้าน
9. ควรหลีกเลี่ยงการใช้การบ้านเป็นเครื่องมือในการลงโทษนักเรียน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2532 : 113) กล่าวว่า การให้แบบฝึกหัดของการให้ทำการบ้านเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ผลงานจากการทำแบบฝึกหัดจะบอกให้ครูทราบว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนที่เรียนไปหรือไม่ ถ้านักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านไม่ค่อยได้ ก็แสดงให้เห็นว่า ครูต้องสอนซ่อมเสริมหรืออาจจะต้องทบทวนบทเรียนใหม่

ข้อเสนอแนะในการให้ทำแบบฝึกหัดหรือการให้ทำการบ้าน

1. ควรจะให้ทันทีหลังจากสอนจบบทเรียน
2. ควรให้ในปริมาณพอสมควรและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน
3. ครูควรจะร่วมมือกับผู้ปกครองในการเอาใจใส่ดูแลการทำการบ้านของนักเรียน
4. การให้การบ้านหรือแบบฝึกหัดแต่ละครั้งครูต้องแน่ใจว่านักเรียนเข้าใจคำสั่งในงานที่ได้รับมอบหมาย
5. ให้นักเรียนเข้าใจจุดหมายและประโยชน์ของการทำแบบฝึกหัดและการบ้าน
6. การให้การบ้านของครูไม่ควรเน้นที่งานหนังสืออย่างเดียว ครูควรให้การบ้านที่นักเรียนจะลงปฏิบัติด้วยตนเองด้วย เช่น ให้ตัดเล็บให้สั้นทุกวันศุกร์ ปลูกต้นไม้กระถาง ให้ใส่ปุ๋ยต้นไม้ 7 วันต่อครั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัลยาณี สีโอษฐ์ (2551) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ส่งงาน และการบ้านของนักเรียน ปวช.1/5 โรงเรียน กัลยาณีศึกษาพัฒนา พบว่าปัจจัยที่ทำให้นักเรียนไม่ส่งงานและการบ้านมากที่สุดตามลำดับ คือ การสั่งการบ้านมากเกินไป เวลาไม่พอ ไม่มีแรงจูงใจในการทำการบ้าน ขาดการยกย่องจากครูเมื่อทำถูกต้องคะแนนเยอะ

สุรธานี เมรียา (2553) ศึกษาเรื่องการไม่ส่งงานวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนระดับปวช.. 3/2 วิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีออร์ทอเทริน บางกอก พบว่าปัจจัยที่ทำให้นักเรียนไม่ส่งงานและการบ้านวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ อันดับหนึ่ง คือ ลืมทำการบ้านมากเกินไป แบบฝึกหัดยากเกินไป อันดับสอง คือครูอธิบายเร็ว และขาดการยกย่องจากครูเมื่อทำถูกต้องคะแนนเยอะ